

**ALGUNES REFLEXIONS
SOBRE LA PREDICACIÓ
A LA *NGLE* I A LA *GLC***

**Jaume Mateu
(CLT-UAB)**

jaume.mateu@uab.cat

Curs ICE-GrOC, 11 de novembre de 2017

Centre de Lingüística Teòrica

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Filologia Catalana
Departamento de Filología Española

PREDICANDO CON LA PREDICACIÓN

Samanta Planells
(CLT-UAB)

planells.samantaibz@gmail.com

Curs ICE-GrOC, 25 de novembre de 2017

Centre de Lingüística Teòrica

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Filologia Catalana
Departamento de Filología Española

El concepto de predicat

NGLE: “El concepto de PREDICADO se usa tradicionalmente con dos sentidos. En el primero, tomado de la lógica, el predicado designa la expresión gramatical cuyo contenido se atribuye al referente del sujeto: el grupo verbal que se subraya en *El maestro explicaba la lección a los alumnos* es el predicado de la oración”.

El concepto de predicat

- “En el segundo sentido, más restrictivo que el anterior, los predicados son categorías que designan estados, acciones, propiedades o procesos en los que intervienen uno o varios participantes (...). Estos participantes que intervienen en la noción predicativa se suelen denominar ARGUMENTOS”.

El concepto de predicat

- “<Estos participantes> También se denominan ACTANTES, porque recuerdan los papeles que se atribuyen a los actores en las representaciones dramáticas. Se suele llamar ESTRUCTURA ARGUMENTAL de un predicado al conjunto de sus argumentos” (p. 15).

El concepte de predicat

Podem imaginar els arguments d'un predicat verbal com a participants obligatoris en una escena (cf. Tesnière 1959: *Éléments de syntaxe structurale*).

Arguments: participants o actants

Adjunts: circumstants

Classificació dels predicats

NGLE: “Los predicados se suelen clasificar por su VALENCIA, es decir, por el número de argumentos que exigen, así como por la forma sintáctica que estos presentan. Son AVALENTES los verbos sin argumentos, como los que designan fenómenos meteorológicos (*llover, nevar, amanecer*). Los predicados MONOVALENTES o PREDICADOS DE UN LUGAR son los que tienen un solo argumento, que se subraya en *El guarda duerme; Esta carretera es muy abrupta; el valor de la amistad*. Pueden ser verbales, adjetivales o nominales”.

Classificació dels predicats

- “Lo mismo ocurre con los predicados BIVALENTES (o DE DOS LUGARES), que exigen dos argumentos: Ana decidió no acudir a la boda; un entrenador partidario de hacer jugar a toda la plantilla; la decisión de Ana de no acudir a la boda, y con los TRIVALENTES (o DE TRES LUGARES): El señor ministro entregó los premios ayer a los galardonados en una brillante ceremonia; el pago de los atrasos a los pensionistas por el Ministerio de Sanidad” (p. 17).

La concepció transcategorial de predicat

- **NGLE:** “los predicados no son solo verbales. También los sustantivos, los adjetivos, los adverbios y las preposiciones pueden tener argumentos, es decir, constituyentes exigidos por su significado léxico” (p. 15).

La concepció transcategorial de predicat

- Concepció **transcategorial** de la noció de **predicat** (cf. verbs predicatius, atributs i complements predicatius).

E.g., cf. la classificació **categorial** dels complements **predicatius** (*Llengua catalana i literatura 2-Batxillerat*, Castellnou, p. 218):

La Gemma es mostrava nerviosa. (SAdj)

Va ser nomenat candidat a la presidència. (SN)

Va quedar-se de pedra. (SPrep)

Vaig trobar l'oncle molt bé. (SAdv)

El tenen pel que no és. (Or. Subord.)

Excursus: l'expressió casual del subjecte en llatí

El “**subjecte**” d'una predicació es pot expressar en llatí a través de diferents casos:

- a. **Consul**_{Nom} conquiescebat.
'El cònsul descansava.'
- b. Video **consulem**_{Ac} venire.
'Veig que el cònsul arriba'.
- c. **Urbe**_{Abi} capta, milites fugerunt.
'Un cop conquerida la ciutat, els soldats van fugir.'
- c'. **Cicerone**_{Abi} consule, coniuratio Catilinae patefacta est.
'Amb Ciceró de cònsul, es va descobrir la conjuració de Catilina'.

Excursus: l'expressió casual del subjecte en llatí

- d. Catilina consilium opprimendae **rei publicae**_{Gen} cepit (cf. *opprimendi rem publicam*).
'Catilina va prendre la decisió d'oprimir la república'.
- e. **Urbi**_{Dat} condendae locum eligerunt (cf. *ad condendam urbem / ad condendum urbem*).
'Van elegir un lloc per a fundar la ciutat'.

Argument vs. adjunt

- Els **adjunts** són elements que no són seleccionats semànticament pel predicat (e.g., *Ahir en Pau va posar la taula al menjador amb força/amb l'ajut del seu germà/voluntàriament/perquè li ho va dir la seva mare/...*).

Funcions semàntiques vs. sintàctiques

Paper temàtic = funció semàntica

Funció semàntica # funció sintàctica

Funcions semàntiques = *agent, causa, experimentador, pacient, tema, beneficiari, origen, meta, locatiu, instrument, comitatiu, i.a.*

Funcions sintàctiques = *subjecte, complement directe, complement indirecte, complement de règim verbal, complement de N/Adj, complement predicatiu, complement circumstancial, i.a.*

Quants *papers temàtics* hi ha?

Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 277):

“Jacobsen (1986) observó que J.M. Anderson proponía cuatro, C. Fillmore seis, T. Langedoen dieciséis, T. Vestergaard veinticinco (...) Ciertamente, hay algo sospechoso en un sistema conceptual que deja tan en el aire la delimitación de sus elementos primitivos”.

Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009)

Quants *papers temàtics* hi ha?

Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 277):
“¿qué clase de argumento es, por ejemplo, el que encabeza la preposición *contra* con los verbos *luchar* o *abalanzarse*?; ¿y el que encabeza *entre* en el caso de *repartir*, *distribuir* o *escoger*?”

Classificació dels predicats

D'acord amb el nombre d'arguments seleccionats, és habitual classificar els predicats en:

- 0) **∅-argumentals** (e.g., *Plou*).
- 1) **monoargumentals** (e.g., [en Pau]_{AGENT} treballa; [en Pau]_{PACIENT} ha nascut).
- 2) **biargumentals** (e.g., [El vent]_{CAUSA} va obrir [la porta]_{TEMA}; [en Pau]_{AGENT} va insistir [en la seva proposta]_{TEMA})
- 3) **triargumentals** (e.g., [en Pau]_{AGENT} posa [el llibre]_{TEMA} [sobre la taula]_{LOCATIU}; [en Pau]_{AGENT} ha regalat [un llibre]_{TEMA} [a la seva mare]_{META}).

Classificació dels predicats

- Hi ha lingüistes que defensen l'existència de predicats **tetravalents**: e.g., Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 268) proposen que predicats com ara *comprar*, *transportable* i *viaje* són tetravalents.
  - a. [Juan]_{AGENT} le *compró* [a Pedro]_{ORIGEN} [su actual coche]_{TEMA} [por un precio muy razonable]_{QUANTITAT}
  - b. [Esta mercancía]_{TEMA} no es *transportable* [desde Cádiz]_{ORIGEN} [hasta Barcelona]_{META} [por carreteras secundarias]_{VIA}
  - c. [Tu]_{AGENT} *viaje* [de París]_{ORIGEN} [a Moscú]_{META} [por Frankfurt]_{VIA}

Classificació dels predicats

- [Tu]_{AGENT} *viaje* [de París]_{ORIGEN} [a Moscú]_{META} [por Frankfurt]_{VIA} Cf. *Juan viajó de París a Moscú por Frankfurt.*

Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 270): “Los complementos de vía o trayectoria (p.ej. [*por Frankfurt*]) podrían considerarse adjuntos en lugar de argumentos, pero lo cierto es que están seleccionados semánticamente por ciertos predicados de movimiento, como aquí sucede”.

Classificació dels predicats

Podem imaginar els arguments d'un predicat verbal com a participants obligatoris en una escena (cf. Tesnière 1959).

Arguments: participants o actants

Adjunts: circumstants

Classificació dels predicats

Bosque y Gutiérrez-Rexach (2009: 270): “los predicados seleccionan sus argumentos en función de su significado. Es más, el conjunto de argumentos de un predicado (esto es, su **estructura argumental**) representa un esqueleto de su propia definición. Así, el que un argumento de un verbo de transferencia designe al destinatario viene a significar que esa acción no puede concebirse como tal sin la participación de tal entidad”.

Classificació dels predicats

	<u>Como argumento</u>	<u>Como adjunto</u>
Ubicació	colocar, situar	comer, pintar
Cantidad	durar, medir	gustar, disfrutar
Manera	portarse, vestir	escribir, pensar
Compañía	bailar, hablar	pasear, navegar

Extret de Bosque-Gutiérrez Rexach (2009: 275)

CRV vs. CC

“bailar con alguien”

argument → CRV

vs.

“pasear con alguien”

adjunt → CCComp.

... però hi ha alguna prova gramatical?

CRV vs. CC

- Almorzábamos cerca de esta calle.
- Vivíamos cerca de esta calle.

Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 284): “no se puede extraer una parte de un adjunto, pero sí una parte de un argumento”:

- *La calle de la que almorzábamos cerca.
- La calle de la que vivíamos cerca.

Tipologia lexicoaspectual de la predicació

Dos tipus de classificacions/tipologies de predicats:

- Tipologia **temàtica** (segons el tipus i nombre de *papers temàtics* seleccionats per cada predicat).
- Tipologia **lexicoaspectual**: cf. la **NGLE** (*el aspecto léxico o modo de acción*: p. 431-436) i la **GLC** (cf. *la modalitat de l'acció*: p. 904-906).

Tipologia lexicoaspectual de la predicació

- Tipologia lexicoaspectual de predicats:
  - **Estats** [-dinàmic]; [+duratiu]; [-tèlic]
  - **Activitats** [+dinàmic]; [+duratiu]; [-tèlic]
  - **Assoliments** [+dinàmic]; [-duratiu]; [+tèlic]
  - **Realitzacions** [+dinàmic]; [+duratiu]; [+tèlic]

- **Estats:** e.g., *témer els fantasmes, agradar*, etc.
- **Activitats:** e.g., *treballar, empènyer el cotxe*, etc.
- **Assoliments:** e.g., *arribar, creuar la línia*, etc.
- **Realitzacions:** e.g., *dibuixar un cercle, construir el pont*, etc.

Naturalesa composicional de l'aspecte lèxic

NGLE: “El significado del verbo puede determinar por sí solo el aspecto léxico del grupo verbal que con él se construye o bien puede representar uno solo de los factores que intervienen en la determinación del mismo, que se obtiene así de forma COMPOSICIONAL (...) *nadar (actividad) – nadar tres millas (realización)*”. Cf. *Nadó durante una hora / Nadó tres millas {*durante/en} una hora.*

Naturalesa composicional de l'aspecte lèxic

- **NGLE:** “Los complementos espaciales introducidos por la preposición *hasta* introducen igualmente un límite interno en las actividades, que pasan a interpretarse como realizaciones: *Nadó hasta la orilla {*durante/en} media hora*” (p. 435-436).

La predicació verbal (GLC)

21.1. El verb com a predicat oracional

21.2. Els verbs transitius

21.3. Els verbs intransitius

21.4. Els verbs inacusatius i les
construccions inacusatives

21.5. Els verbs psicològics

Verbs predicatius

Cf. la classificació dels verbs **predicatius** (*Llengua catalana i literatura 2-Batxillerat*, Castellnou, p. 145):

- **transitius**: admeten la presència d'un CD, que completa semànticament i estructuralment el verb: *Sempre dic la veritat.*

- **intransitius**: no poden portar CD, tot i que poden exigir la presència d'un complement de règim verbal: *Cada matí corro per agafar el tren.*

- **ergatius**: se situen entre els transitius i els intransitius. El subjecte presenta unes característiques similars al CD, és a dir, ocupa una posició postnominal (*sic* / postverbal!) i admet en alguns casos la possibilitat de la pronominalització: *Arriben ciclistes a la meta / N'arriben. S'ha trencat un gerro / Se n'ha trencat un".*

Dos tipus de verbs no transitius

- Verbs ***inergatius***: *treballar, parlar, jugar, plorar, roncar, riure*, etc. Ús intr. de verbs tr. com *menjar, cantar*, etc.
- Verbs ***inacusatius/ergatius***: *morir, néixer, arribar, venir, entrar, sortir*, etc. *Trencar-se, aclarir-se, enfonsar-se*, etc.

Verbs inacusatius i inergatius

- **GLC:** “Hi ha un grup de verbs intransitius, els inacusatius, que comparteixen algunes propietats amb els transitius (...). Hi ha una sèrie de verbs d’aparença intransitiva que tenen un subjecte gramatical que semànticament s’interpreta com un complement” (p. 840/846).
- **GLC:** “S’anomenen verbs intransitius purs (o inergatius) els verbs d’acció o procés que no seleccionen cap argument intern que funcioni com a complement. Només amb l’argument extern (el subjecte) ja poden expressar una predicació, que pot ser interpretada com una activitat duta a terme per un argument extern agent o per una propietat inherent a l’argument extern causadora de l’activitat” (p. 840).

Verbs inacusatius i inergatius

- **NGLE (41.3.1a):** “El español posee algunos verbos INACUSATIVOS (llamados a veces SEMIDEPONENTES), como *caer, entrar, llegar, morir, nacer*, que poseen propiedades en común con los verbos deponentes latinos. Estos verbos expresan generalmente procesos de presencia, aparición o acaecimiento, pero también de cambio de estado. Constituyen una clase peculiar dentro de los intransitivos, ya que algunas de sus propiedades, en particular las relativas a la interpretación de sus participios, los aproximan en ocasiones a los transitivos y los distinguen de los intransitivos llamados PUROS o INERGATIVOS, como *chirriar, estornudar, sonreír, vociferar*” (p. 777).

Verbs inergatius vs. inacusatius

- Cf. la distinció entre verbs inergatius i verbs inacusatius:

e.g., cf. *[En Joan]_{AGENT} treballa i Arriben [avions]_{TEMA}*

Cf. les proves d'inacusativitat (**GLC**: p. 846-847; **NGLE**: p. 777-778).

Verbs inacusatius vs. inergatius

□ Exercici-Batxillerat

Argumenta a partir de proves (e.g., pronominalització de l'argument intern per *en/-ne*, formació de clàusules participials, etc.) si els verbs *arribar* i *roncar* són inacusatius o inergatius.

Arriben avions / N'arriben / Un cop arribats els avions,...

*Ronquen nens / *En ronquen / *Un cop roncats els nens, ...

Construccions inacusatives

- Al darrere de la casa hi juguen nens petits (cf. **Juguen nens petits*). Ex. GLC, p. 850.
- Aquí han dormido animals (cf. **Han dormido animals*).

Cf. It. Gianni è corso a casa // Gianni *ha* corso per ore.

Els verbs psicològics

- Classe I: *estimar, odiar, témer*, etc.
Subjecte experimentador; CD tema.
  - Classe II: *sorprendre, alegrar, emocionar*, etc.
Subjecte causa; CD experimentador.
  - Classe III: *agradar, desagradar, interessar*, etc.
Subjecte tema; CI experimentador.
-

Alternança acusatiu/datiu

El teu discurs d'ahir **la** va
{preocupar/molestar} molt.

Li {preocupa/molesta} que el jovent d'avui
fumi tant. (vid. GLC, p. 854-855).

Cf. Cabré, T. i Mateu, J. (1998). "Estructura gramatical i normativa lingüística: a propòsit dels verbs psicològics en català". *Quaderns. Revista de traducció* 2: 65-81.

La predicació no verbal a la GLC

22.1. La predicació no verbal: l'atribut i el predicatiu

22.2. Les oracions copulatives

22.3. Els verbs *ser* i *estar* en oracions copulatives

22.4. Els predicatius

La predicació no verbal a la NGLE

- 37. El atributo (I). El atributo en las oraciones copulativas
- 38. El atributo (II). Construcciones semicopulativas. Los complementos predicativos. Las construcciones absolutas

Predicació primària i secundària

Predicació primària i predicació **secundària**:

- a. Considero la Maria **intel·ligent**.
- b. Et feia **a París**.

Pel que fa als verbs copulatius/atributius o semicopulatius, sovint es diu que el verb no és el predicat primari:

- c. En Joan és/sembla simpàtic.
- d. En Joan s'ha posat nerviós.

Predicació primària i secundària

- a. En Joan s'ha posat nerviós.
- b. En Pau ha posat nerviós en Joan.

- c. La Maria s'ha fet famosa.
- d. Aquest espectacle ha fet famosa la Maria.

Complements predicatius

Cf. la classificació dels complements **predicatius** (*Llengua catalana i literatura 2-Batxillerat*, Castellnou, p. 218):

1) Complements predicatius orientats al subjecte: obligatoris (*Va posar-se nerviós*) i no obligatoris (*Caminava content*).

2) Complements predicatius orientats al CD: obligatoris (*Van declarar el premi desert*) i no obligatoris (*Van servir-nos la crema freda*).

Complements predicatius

□ Exercici-Batxillerat

Comenta l'ambigüitat de l'exemple següent:

El professor va deixar l'estudiant entusiasmats.

Complements predicatius

El professor va deixar l'estudiant entusiasmats.

- Complement predicatiu resultatiu orientat al complement directe (cf. *El professor va fer que l'estudiant passés a estar entusiasmats*).
- Complement predicatiu descriptiu orientat al complement directe (cf. *El professor va abandonar l'estudiant, mentre aquest darrer estava entusiasmats*).
- Complement predicatiu descriptiu orientat al subjecte (cf. *El professor va abandonar l'estudiant, mentre el primer estava entusiasmats*).
- Adjectiu participial qualificatiu complement del nucli del CD (cf. *El professor va abandonar l'estudiant entusiasmats i no pas l'avorrit*).

La predicació no verbal

Com es realitza a la sintaxi la *proposició* que inclou aquesta predicació interna [["subjecte"] [predicat]]?

- a. considero [?? [SN la Maria] [SAdj intel·ligent]]
- b. feia [?? [SN la Maria] [SPrep a París]]
- c. amb [?? [SN Ciceró] [SPrep de cònsul]], es va descobrir la conjuració de Catilina.
- d. Piensa en [?? [SN su tesis] [SAdjV terminada]]

La predicació no verbal

---

a. Piensa en su tesis **terminada**.

b. Soñaba con su novio **ahogado**.

(exs. Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 427))

B&GR (2009: 427): "El que usa <(a)> no piensa en una tesis, sino en una situación, y el que usa <(b)> no sueña con una persona, sino con un estado de cosas."

La predicació no verbal

- a. considero [OR [SN la Maria] [SAdj intel·ligent]]
- b. feia [OR [SN la Maria] [SPrep a París]]
- c. amb [OR [SN Ciceró] [SPrep de cònsul]], es va descobrir la conjuració de Catilina.
- d. Piensa en [OR [SN su tesis] [SAdjV terminada]]

OR = Oració **Reduïda**: estructura bimembre de naturalesa proposicional (i.e., “subjecte” semàntic + predicat) **sense flexió verbal finita**.

La predicació no verbal

Un argument a favor de proposar l'OR (e.g., *Piensa en* [_{OR} [_{SN} *su tesis*] [_{SAdjV} *terminada*]]):

- a. *Piensa en su tesis* **terminada**.
- b. *Juan habló con María completamente*
{***borracha / borracho**}.
(exs. Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 426-427))

Adjunt oracional / Complement predicatiu

- a. *Amb les finestres obertes*, se sent molt el soroll del carrer.
- b. Al cap de quatre braçades n'havien sortit enllotats i *amb els braços coberts d'algues*.

Ex. Suñer (2002: exs. (62a,c), pàg. 3064)

Sobre el paper temàtic de naturalesa “proposicional”

- **Un Trump presidente** avergonzaría a la mitad de los estadounidenses
(Titular de LV, 23 de diciembre de 2015).
- “La mitad de los estadounidenses se avergonzaría de **tener un presidente como Donald Trump**”. (LV, 23 de diciembre de 2015).

LA PREDICACIÓ

□ Exercici-Batxillerat

Comenta les relacions de predicació de l'exemple següent:

“El magnate sigue dominando los sondeos, pero con Ted Cruz pisándole los talones.”

(LV, 23 de desembre de 2015)

LA PREDICACIÓ

- Exercici-Batxillerat

Comenta les relacions de predicació de l'exemple següent:

- Con Trump de presidente, la economía irá peor.

Observacions finals

- L'ús dels "papers temàtics" pot ser útil a les classes de gramàtica:

Alguns exemples:

- verbs intransitius **agentius** → verbs inergatius
verbs intransitius **no agentius** → verbs inacusatius
- predicats que seleccionen un tema **proposicional** (→ Oració Reduïda).

Observacions finals

Paradoxa: en alguns casos sembla que els **papers temàtics** són rellevants per a la gramàtica (e.g., la distinció entre els verbs **inergatius** i els verbs **inacusatius**: cf. [*En Joan*]_{AGENT} *treballa* i *Cauen* [*pedres*]_{TEMA}) però en altres casos no sembla que ho siguin.

Naturalesa “híbrida” de la noció de *paper temàtic*: → barreja de significat gramatical/estructural i significat conceptual/enciclopèdic.

Observacions finals

- a. Els forts vents van trencar el vidre.
TEMA
- b. El vidre es va trencar.
- c. El vidre està trencat.

- d. Els llampecs van espantar la Maria.
EXPERIMENTADOR
- e. La Maria es va espantar.
- f. La Maria està espantada.

Algunes referències bibliogràfiques

- Bosque, I. & J. Gutiérrez-Rexach (2009). “Cap. 5. Léxico y sintaxis”. Dins Íd. *Fundamentos de sintaxis formal*. Madrid: Akal.
- Mateu, J. (2014). “La predicación”. Dins Espinal, M. T. (coord.), J. Macià, J. Mateu & J. Quer. *Semántica*. Madrid: Akal.
- Mateu, J. (2016). “La estructura argumental”. Dins Gallego, Á. J. (ed.). *Perspectivas de sintaxis formal*. Madrid: Akal.

Moltes gràcies!

